

**МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
НА ЗАСАДАХ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ**

К. А. Юр'єва

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)*

E-mail: yuryeva.ka@i.ua

**MODEL OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER'S
VOCATIONAL TRAINING ON THE GROUNDS
OF COMPARATIVE ETHNIC PEDAGOGY**

K. A. Yuryeva

*H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine)*

Розроблено й обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, яку деталізовано в низці субмоделей. *Концептуальна субмодель* відображає мету порівняльної етнопедагогічної підготовки, основні методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки, закономірності формування в них готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства та принципи, які ґрунтуються на виявлених закономірностях. *Структурно-функціональна субмодель* встановлює функціональні взаємозв'язки елементів процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки (навчальний процес, науково-дослідна та позанавчальна робота студентів, їх практична підготовка), визначає вплив кожного з них на формування складників готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства, а також зумовленість процесу порівняльної етнопедагогічної підготовки студентів особливостями етнокультурно-строкатого соціального довкілля. *Організаційна субмодель* визначає питому вагу внеску кожного з елементів процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки (навчальний процес, науково-дослідна та

позанавчальна робота студентів, їх практична підготовка) у формування складників готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття суспільства на кожному з етапів цього процесу – пропедевтичного, теоретичного, теоретико-практичного навчання та творчої самореалізації. *Організаційно-змістова субмодель* окреслює можливості різних дисциплін навчального плану підготовки бакалаврів початкової освіти щодо формування складників досліджуваної готовності.

Ключові слова: майбутній учитель початкової школи, професійна підготовка, порівняльна етнопедagogіка, модель, субмодель, готовність, професійна діяльність, етнокультурне різноманіття.

There has been developed a model of future primary school teacher's vocational training on the grounds of comparative ethnic pedagogics, which is made up of a complex of sub-models. The conceptual sub-model reflects the goal of comparative ethnic pedagogical preparation, the main methodological approaches to the future primary school teachers training on the basis of comparative ethnic pedagogy, the patterns of their willingness to professional activity in the conditions of the ethno-cultural diversity of modern society and the principles based on the revealed laws. The structural and functional sub-model establishes the functional interrelations of the elements of the process of future primary school teachers vocational training on the basis of comparative ethnic pedagogical (educational process, research and extracurricular work of students, their practical training), determines the influence of each of them on the formation of the components of the future teachers readiness to professional activity in the conditions of modern society ethno-cultural diversity. The organizational sub-model determines the contribution of each of the elements of the process of training future teachers of primary school on the basis of comparative ethnic pedagogy (educational process, research and extra-curricular work of students, their practical training) in forming the components of the readiness of a future teacher for professional activity in the terms of ethnic-cultural diversity of the modern society at each of the stages of this process – propaedeutic, theoretical, theoretical and practical training and creative self-realization. Organizational-content sub-model outlines the possibilities of different disciplines of the curriculum for the primary education bachelor's preparation in relation to the formation of the studied readiness components.

Key words: a future primary school teacher, professional preparation, comparative ethnic-pedagogical model, sub-model, readiness, professional activity, ethnic cultural diversity, grounds, pedagogical conditions.

Постановка проблеми. Стаття 11 Конституції України проголошує, що наша держава «сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» [3]. Тим самим держава підтверджує відданість ідеалам міжнародного співтовариства, проголошеним Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1992 р.: держави захищають на їх відповідних територіях існування та самобутність національних чи етнічних, культурних, релігійних та мовних меншин та заохочують

створення умов для розвитку тієї самобутності [2]. Відповідні ідеї покладені в основу Декларації прав національностей України й зафіксовані Статтею 1 документа: Українська держава гарантує всім народам, національним групам, громадянам, які проживають на її території, рівні політичні, економічні, соціальні та культурні права [1].

Затверджена в 2015 р. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [4] ґрунтується на визнанні того, що в Україні складається єдина українська політична нація, та виходить з ідеї об'єднання різних народів, національних та етнічних груп, які проживають на території України, довкола ідеї української державності, українського громадянства, що виступають загальними надбаннями, забезпечують їхній всебічний соціальний та культурний розвиток. А тому вкрай важливо забезпечити усвідомлення учнями культурної різноманітності, толерантне ставлення до інших культурних цінностей, розуміння історичних витоків регіональних та національно-мовних особливостей України.

Концепція передбачає низку принципів, на яких має вибудовуватися національно-патріотичне виховання. Серед таких: *принцип національної спрямованості*, що передбачає формування поваги до культури всіх народів, які населяють Україну; *принцип полікультурності*, який передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування в дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до відмінних ідей, цінностей, культури, мистецтва, вірувань інших народів; здатності диференціювати спільне і відмінне в різних культурах, спроможності сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської [4].

Виконати це актуальне соціальне замовлення спроможний лише вчитель, який сам здатний до ефективної професійної діяльності в умовах етнокультурно строкатого соціуму. Особливо це стосується вчителя початкової школи, який стоїть біля самих витоків формування особистості молодого громадянина України.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Історичні, теоретичні та методичні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема вчителів початкових класів, досліджували П. Гусак, Т. Довженко, М. Князян, О. Кучерявий, С. Омельченко, І. Пальшкова, М. Роганова, С. Сапожников, Л. Хомич, Л. Хоружа, Г. Цветкова та ін. Питання моніторингу та вимірювання

результативності професійної підготовки педагогів розглянуто в працях Л. Гаврілової, С. Курінної та ін.

Нам відомі окремі праці, в яких зроблено спроби окреслити теоретико-методологічні та психолого-педагогічні засади формування готовності вчителя до професійної діяльності в умовах етнокультурно розмаїтого суспільства (Л. Волик, Є. Чорний, V. Bedeković, D. Bender-Szymanski, A. Lanfranchi та ін.). Однак, по-перше, аналіз професіограм, чинних освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм, навчальних планів і програм навчальних дисциплін педагогічних вишів і закладів післядипломної педагогічної освіти України дає підстави для висновку, що сьогодні відсутні системні спроби вирішення проблеми підготовки педагогічних кадрів до роботи в умовах етнокультурного розмаїття сучасного суспільства. По-друге, більшість науковців традиційно залишаються в межах розробки змісту полікультурної освіти, розширення полікультурної обізнаності особистості, формування полікультурної/міжкультурної компетентності учня/студента.

Останнім часом з'являються праці, присвячені етнопедагогічній підготовці фахівців різних галузей: педагогів (Л. Берсенєва, Г. Давлекамова, О. Давидова, Т. Дзюба, О. Кузнецова, О. Пономарьова, І. Попова, О. Ткаченко, С. Федорова, М. Харитонов, Г. Хулхачієва, Т. Чикалова, В. Штикарьова та інші), соціальних працівників (Д. Іванов, Р. Комраков, Н. Максимова), військовослужбовців (О. Гомонюк, Ю. Красильник), майбутніх медичних працівників (Л. Петрова).

Разом із тим, практика засвідчує наявність в освітньому просторі України низки суттєвих *суперечностей*:

1) *на концептуальному рівні сучасної освіти:*

– між необхідністю виховання молодого покоління українців як представників модерної української політичної нації співгромадян різного етнічного походження та переважанням у масовій свідомості орієнтацій на застарілу концепцію «титульної» етнонації та моноетнічної держави;

– між культурним різноманіттям населення України та недостатньою увагою сучасної національної системи освіти до проблеми підготовки молодого покоління до життєдіяльності в умовах етнокультурно строкатого суспільства;

2) *на соціально-педагогічному рівні:*

– між суспільним запитом на педагогічні кадри, які здатні до ефективної професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття

сучасного суспільства, та відсутністю чітких освітніх стратегій такого напрямку підготовки вчительських кадрів;

– між соціальним запитом на вчителя, здатного до професійної діяльності в умовах етнокультурно строкатого соціуму, та високим рівнем побутової ксенофобії населення і, зокрема, педагогів;

3) *на теоретико-методичному рівні:*

– між етнокультурною строкатістю контингенту переважної більшості навчальних закладів та неготовністю педагогів до врахування у своїй діяльності етнокультурних особливостей учнів і використання багатой спадщини народної педагогіки різних етносів;

– між необхідністю адаптації майбутніх педагогів до сучасних реалій багатокультурного освітнього простору та романтизацією минувшини, монокультурною замкненістю переважної частини навчально-методичних матеріалів народознавчої і народнопедагогічної спрямованості [14].

Метою статті є теоретичне обґрунтування моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки, реалізація якої має спрямовуватись на формування у студентів готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Метою професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки визначено формування в них готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства, що полягає у здатності усвідомлювати й поважати культурне різноманіття сучасного українського суспільства, оцінювати потенціал багатокультурного соціального оточення як ресурсу для розвитку особистості й соціуму; організаційно і методично забезпечувати використання на практиці освітньо-виховного та соціалізувального потенціалу культурного різноманіття [6; 10; 13].

Системність феномену професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки, її [етнопедагогічної підготовки] складна структура з розгалуженими функціональними, організаційними та змістовими зв'язками [див., наприклад, 5; 7–12] уможливили її адекватну конкретизацію в низці субмоделей: концептуальній, структурно-функціональній, організаційній, організаційно-змістовій.

Концептуальна субмодель, як це й впливає з її назви, окреслює основні концептуальні засади етнопедагогічної підготовки майбутніх

учителів початкової школи: мету, провідні наукові підходи, на яких базується етнопедагогічна підготовка, її закономірності та принципи.

Структурно-функціональна субмодель відображає структурно-функціональні взаємозв'язки і взаємовпливи навчального процесу, науково-дослідної та позааудиторної роботи студентів, їхньої педагогічної практики в ході формування готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства на засадах порівняльної етнопедагогіки, що відбувається в тісних зв'язках зі строкатим в етнокультурному відношенні соціумі. Етнопедагогічна підготовка майбутніх учителів початкової школи, спрямована на формування в них готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства, має відбуватися не тільки в навчальному процесі, але й у науково-дослідній та позааудиторній роботі студентів, у ході їхньої педагогічної практики. На рисунку 2 схематично відображено взаємовплив цих складових освітнього процесу педагогічного вишу, а також їхній вплив на формування окремих складників готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах строкатого в етнокультурному відношенні соціумі.

Так, специфіка навчального процесу сучасного педагогічного вишу зумовлює переважний його вплив на формування когнітивного складника готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства. Безумовно, навчально-пізнавальна діяльність студента сприяє формуванню й особистісно-психологічного та діяльнісного складників згаданої готовності. Але і професійно значущі особистісні новоутворення, і професійні вміння напрацьовуються передусім у самостійній практичній діяльності майбутнього вчителя, яку забезпечують здебільшого різні види педагогічної практики та позанавчальна робота (волонтерська діяльність, участь у роботі гуртків, студій, клубів тощо).

Науково-дослідна діяльність студентів здебільшого чинить позитивний вплив на формування й розвиток когнітивного складника готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства, утім, сприяє й розвиткові професійно значущих особистісних якостей, а також певною мірою – формуванню професійних педагогічних умінь.

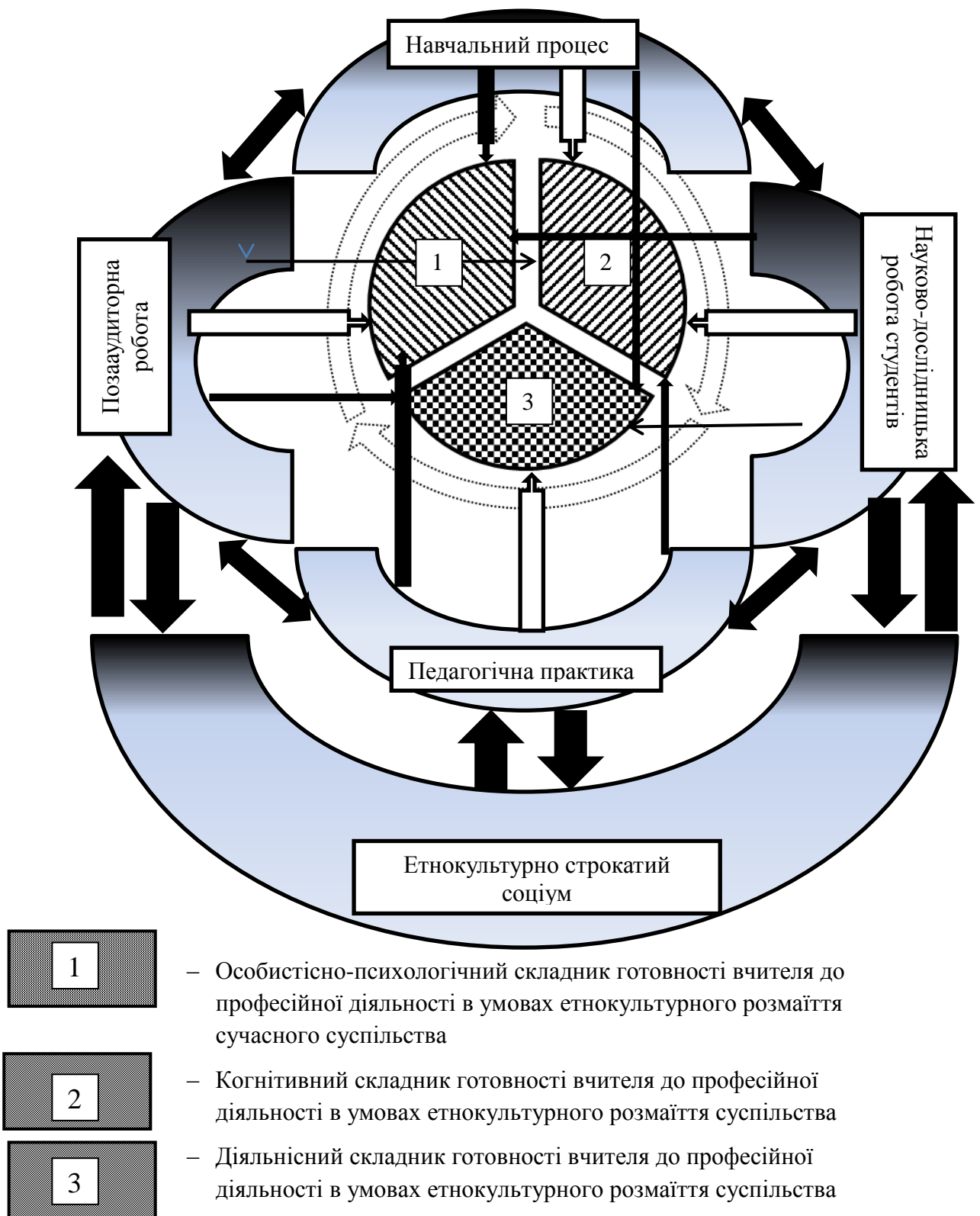

Рис. 2. Структурно-функціональна субмодель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки

Педагогічна практика за своєю суттю спрямована на набуття й удосконалення студентами професійних педагогічних умінь, а також розвиток професійно значущих особистісних якостей і властивостей. Однак, не можна також заперечувати і важливості практичної підготовки майбутніх учителів для розширення й поглиблення професійних знань, отриманих у навчальному процесі педагогічного вишу. Отже, маємо всі підстави говорити, що педагогічна практика насамперед сприяє формуванню діяльнісного та особистісно-психологічного складників готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах етнокультурно строкатого соціуму, але також чинить позитивний вплив на розвиток когнітивного складника досліджуваної готовності.

Що стосується позанавчальної роботи студентів, то можемо зазначити, що її вплив є найсуттєвішим на розвиток професійно значущих особистісних якостей і властивостей студентів, а також на набуття ними певних професійних умінь. Вплив позааудиторної роботи, яка не має характеру навчально-пізнавальної, на формування когнітивного складника готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах етнокультурно строкатого соціуму не є вирішальним, хоча повністю заперечувати його не можна.

Слід окремо наголосити, що навчальний процес опосередковано, а науково-дослідницька й позанавчальна робота студентів, як і їхня педагогічна практика, відбуваються в безпосередьому зв'язку з етнокультурно строкатим соціумом. Так, під час педагогічних практик майбутні вчителі спостерігають, а пізніше безпосередньо беруть участь в освітньому процесі навчальних закладів із багатокультурним складом учнів, якими є по суті переважна більшість сучасних шкіл не тільки у великих мегаполісах, а й у будь-яких населених пунктах по всій території України. Відповідно, проблематика науково-дослідної та спрямованість позааудиторної, зокрема волонтерської роботи студентів не може ігнорувати особливостей етнокультурного різноманіття сучасного суспільства. Усе зазначене актуалізує включення проблематики, пов'язаної з феноменом багатокультурності суспільства, зокрема засад порівняльної етнопедагогіки до змісту навчального процесу.

Нами виявлено етапи етнопедагогічної підготовки майбутніх учителів, які відображають динаміку формування в них готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства на засадах порівняльної етнопедагогіки. На наше переконання, це етапи: пропедевтичного навчання, теоретичного навчання, теоретико-практичного навчання та творчої самореалізації.

Засоби навчальної та науково-дослідної роботи

Етапи етнопед. підготовки	Питома вага видів освітньо-виховної діяльності в етнопедагогічній підготовці		
	Формування особистісно-психологічного складника готовності вчителя до професійної діяльності в умовах етнокультурного розмаїття суспільства	Формування когнітивного складника готовності вчителя до професійної діяльності в умовах етнокультурного розмаїття суспільства	Формування діяльнісного складника готовності вчителя до професійної діяльності в умовах етнокультурного розмаїття суспільства
Пропедевтичного навчання			
Теоретичного навчання			
Теоретико-практичного навчання			
Творчої самореалізації			

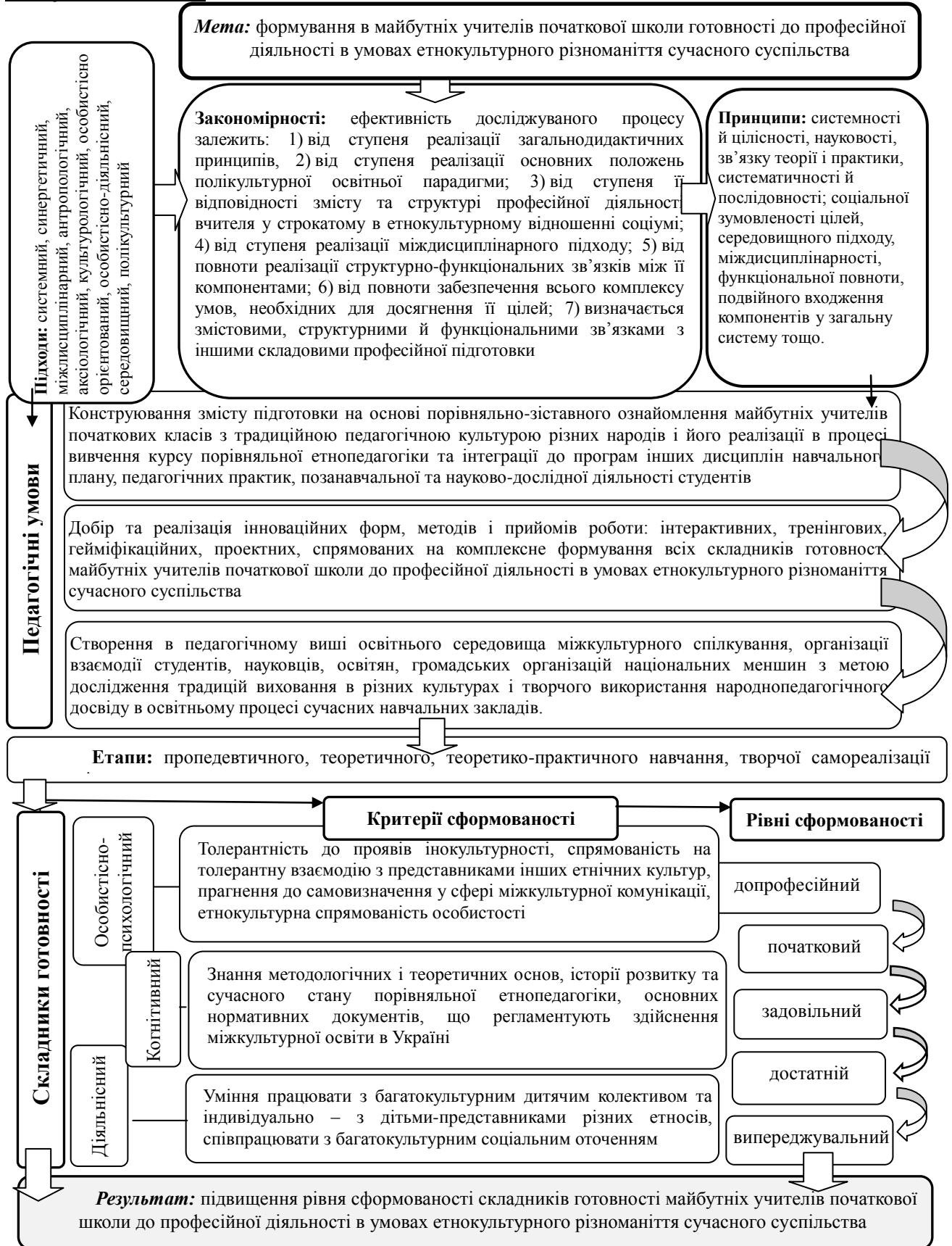

Рис. 4. Модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки

Узагальнено презентує в графічному вигляді поетапну організацію етнопедагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи *організаційна субмодель* етнопедагогічної підготовки [рис. 3]. Вона окреслює, з одного боку, етапи формування готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства на засадах порівняльної етнопедагогіки, з другого, – питому вагу видів освітньо-виховної діяльності (навчального процесу, науково-дослідницької та позааудиторної роботи студентів, педагогічної практики) у формуванні складників зазначеної готовності на кожному з етапів.

Таке графічне представлення дозволяє простежити, як зміщується центр ваги етнопедагогічної підготовки: з формування особистісно-психологічного складника готовності майбутніх учителів початкової школи щодо професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства на етапі пропедевтичного навчання до формування когнітивного складника зазначеної готовності – на етапах теоретичного й теоретико-практичного навчання і далі – до інтенсивного формування діяльнісного складника – на етапі творчої самореалізації студентів.

Візуалізація також наочно демонструє, що на перших трьох етапах найбільшу значущість для результативності етнопедагогічної підготовки має навчальна робота студентів. Водночас на етапі творчої самореалізації студентів найбільшої питомої ваги в процесі формування в них готовності до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства набуває педагогічна практика.

Деталізувати потенціал навчального процесу щодо формування складників готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства допоможе організаційно-змістова субмодель етнопедагогічної підготовки, яка окреслює можливості різних дисципліни навчального плану підготовки бакалаврів початкової освіти щодо формування складників готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття, зокрема щодо формування окремих властивостей, наведених в еталоні оцінювання результативності професійної підготовки майбутніх учителів на засадах порівняльної етнопедагогіки.

Нарешті, в узагальненому вигляді модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах порівняльної етнопедагогіки представлено на рисунку 4.

До перспективних напрямів подальших наукових пошуків відносимо вивчення теоретико-методичних засад підготовки педагогів до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства в системі неперервної освіти, адаптацію до умов освітнього процесу вищої та післядипломної освіти новітніх форм роботи як-от: форум-театр, театр для діалогу тощо, а також компаративні дослідження традиційної педагогічної спадщини конкретних етнічних спільнот.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Декларація прав національностей України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
2. Декларація про права осіб, що належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_318
3. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс] // Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : Наказ МОН України від 16.06.2015 № 641 / МОН України. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068->
5. Юр'єва К. А. Закономірності та принципи етнопедагогічної підготовки вчителів початкових класів / К. А. Юр'єва // Підвищення ефективності та якості підготовки фахівців педагогічної спрямованості : зб. наук. праць / за заг. ред. Г. Є. Гребенюка. – Харків : Стиль Іздат, 2005. – С. 228–239.
6. Юр'єва К. А. Кваліметрична модель результативності етнопедагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів / К. А. Юр'єва // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Сер. 17. Теорія і практика навчання та виховання : зб. наук. праць / ред. кол. : В. І. Бондар (відповід. ред.) та ін. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 13. – С. 214–220.
7. Юр'єва К. А. Мета й завдання етнопедагогічної підготовки вчителів початкових класів / К. А. Юр'єва // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / за заг. ред. : проф. В. І. Євдокимова і проф. О. М. Микитюка. – Харків : Видавець Прокопенко Г.Є., 2005. – Вип. 23. – С. 145–152.
8. Юр'єва К. А. Методологічні засади конструювання змісту етнопедагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів / К. А. Юр'єва // Підвищення готовності майбутніх фахівців до інноваційної діяльності : Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка : зб. наук. праць. – Харків-Луганськ : СтильІздат, 2005. – С. 240–249.

9. Юр'єва К. А. Міждисциплінарна методологія порівняльно-культурологічної етнопедагогіки / К. А. Юр'єва // Порівняльно-педагогічні студії. – 2013. – № 4 (18). – С. 5–12.
10. Юр'єва К. А. Модель вимірювання готовності вчителя до роботи з обдарованою особистістю в умовах мультикультурного суспільства / К. А. Юр'єва // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: зб. наук. праць / голов. ред. В. П. Коцур. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – Вип. 18. – С. 278–282.
11. Юр'єва К. А. Порівняльно-культурологічна етнопедагогіка у боротьбі з міфами педагогічної свідомості / К. А. Юр'єва // ПостМетодика. – 2010. – № 2 (93). – С. 32–40.
12. Юр'єва К. А. Синергетичні засади порівняльно-культурологічної етнопедагогіки / К. А. Юр'єва // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. праць / за заг. ред. : проф. В. І. Євдокимова і проф. О. М. Микитюка. – Харків : Вид. група «Основа», 2009. – Вип. 31. – С. 202–211.
13. Юр'єва К. А. Теоретичні аспекти визначення критеріїв готовності вчителів до роботи в умовах полікультурності / К. А. Юр'єва // Педагогічні основи навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти України : зб. наук. праць. Т. 2. Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. – Харків–Луганськ : Стиль-Іздат, 2004. – С. 214–223.
14. Yuryeva K. A. Promising strategies development of education in ethnic and cultural diversity of modern Ukrainian society / K. A. Yuryeva, O. V. Voronenko // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / редкол. : І. Ф. Прокопенко та ін. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015. – Вип. 45. – С. 128–149.

REFERENCES

1. Deklaratsiya prav natsional'nostey Ukrayiny [Declaration of the rights of nationalities in Ukraine] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
2. Deklaratsiya pro prava osib, shcho nalezhat' do natsional'nykh chy etnichnykh, relihiynykh ta movnykh menshyn [Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities] [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_318
3. Konstytutsiya Ukrayiny [Constitution of Ukraine] : Zakon vid 28.06.1996 # 254k/96-VR [Elektronnyy resurs] / Verkhovna Rada Ukrayiny. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
4. Kontseptsiya natsional'no-patriotychnoho vykhovannya ditey ta molodi [The concept of national patriotic upbringing of children and youth] [Elektronnyy resurs] // Pro zatverdzhennya Kontseptsiyi natsional'no-patriotychnoho vykhovannya ditey i molodi, Zakhodiv shchodo realizatsiyi Kontseptsiyi natsional'no-patriotychnoho vykhovannya ditey i molodi ta metodychnykh rekomendatsiy shchodo natsional'no-patriotychnoho vykhovannya u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh : Nakaz MON Ukrayiny vid 16.06.2015 # 641 / MON Ukrayiny. – Rezhym dostupu : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068->
5. Yuryeva K. A. Zakonomirnosti ta pryntsypy etnopedahohichnoyi pidhotovky vchyteliv pochatkovykh klasiv [Laws and principles of primary school teacher's ethnopedagogical training] / K. A. Yuryeva // Pidvyshchennya efektyvnosti ta yakosti

pidhotovky fakhivtsiv pedahohichnoyi spryamovanosti : zb. nauk. prats' / za zah. red. H. Ye. Hrebnyuka. – Kharkiv : Styl' Izdat, 2005. – S. 228–239.

6. Yuryeva K. A. Kvalimetrychna model' rezul'tatyvnosti etnopedahohichnoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Qualimetric model of the effectiveness of future primary school teachers ethnopedagogical training] / K. A. Yuryeva // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. – Ser. 17. Teoriya i praktyka navchannya ta vykhovannya : zb. nauk. prats' / red. kol. : V. I. Bondar (vidpovid. red.) ta in. – K. : Vyd vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2009. – Vyp. 13. – S. 214–220.

7. Yuryeva K. A. Meta i zavdannya etnopedahohichnoyi pidhotovky vchyteliv pochatkovykh klasiv [The purpose and tasks of the primary school teachers ethnopedagogical training] / K. A. Yuryeva // Zasoby navchal'noyi ta naukovy-doslidnoyi roboty : zb. nauk. prats' / za zah. red. : prof. V. I. Yevdokymova i prof. O. M. Mykytyuka. – Kharkiv : Vydavets' Prokopenko H. Ye., 2005. – Vyp. 23. – S. 145–152.

8. Yuryeva K. A. Metodolohichni zasady konstruyuvannya zmistu etnopedahohichnoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Methodological principles of constructing the content of future primary school teachers ethnopedagogical training] / K. A. Yuryeva // Pidvyschennya hotovnosti maybutnikh fakhivtsiv do innovatsiynoyi diyal'nosti : Problemy suchasnosti: kul'tura, mystetstvo, pedahohika : zb. nauk. prats'. – Kharkiv-Luhans'k : Styl'Izdat, 2005. – S. 240–249.

9. Yuryeva K. A. Mizhdystyplinarna metodolohiya porivnyal'no-kul'turolohichnoyi etnopedahohiky [Interdisciplinary methodology of comparative-culturological ethnopedagogy] / K. A. Yuryeva // Porivnyal'no-pedahohichni studiyi. – 2013. – # 4 (18). – S. 5–12.

10. Yuryeva K. A. Model' vymiryuvannya hotovnosti vchytelya do roboty z obdarovanoyu osobystyiu v umovakh mul'tykul'turnoho suspil'stva [A model for measuring the readiness of a teacher to work with a gifted person in a multicultural society] / K. A. Yuryeva // Humanitarnyy visnyk DVNZ «Pereyaslav-Khmel'nyts'kyi derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody» : zb. nauk. prats' / holov. red. V. P. Kotsur. – Pereyaslav-Khmel'nyts'kyi, 2009. – Vyp. 18. – S. 278–282.

11. Yuryeva K. A. Porivnyal'no-kul'turolohichna etnopedahohika u borot'bi z mifamy pedahohichnoyi svidomosti [Comparative-culturological ethnopedagogy in the struggle against the myths of pedagogical consciousness] / K. A. Yuryeva // PostMetodyka. – 2010. – # 2 (93). – S. 32–40.

12. Yuryeva K. A. Synerhetychni zasady porivnyal'no-kul'turolohichnoyi etnopedahohiky [Synergetic principles of comparative-culturological ethnopedagogy] / K. A. Yuryeva // Zasoby navchal'noyi ta naukovy-doslidnoyi roboty: zb. nauk. prats' / za zah. red. : prof. V. I. Yevdokymova i prof. O. M. Mykytyuka. – Kharkiv : Vyd. hrupa «Osnova», 2009. – Vyp. 31. – S. 202–211.

13. Yuryeva K. A. Teoretychni aspekty vyznachennya kryteriyiv hotovnosti vchyteliv do roboty v umovakh polikul'turnosti [Theoretical aspects of determining criteria for teachers' readiness to work in conditions of multiculturalism] / K. A. Yuryeva // Pedahohichni osnovy navchal'no-vykhovnoho protsesu u vyshchykh zakladakh osvity Ukrayiny : zb. nauk. prats'. T. 2. Problemy suchasnosti: kul'tura, mystetstvo, pedahohika. – Kharkiv-Luhans'k : Styl'-Izdat, 2004. – S. 214–223.

14. Yuryeva K. A. Promising strategies development of education in ethnic and cultural diversity of modern Ukrainian society / K. A. Yuryeva, O. V. Voronenko // Zasoby navchal'noyi ta naukovy-doslidnoyi roboty : zb. nauk. prats' / redkol. : I. F. Prokopenko ta in. – Kharkiv : KhNPU imeni H. S. Skovorody, 2015. – Vyp. 45. – S. 128–149.